

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Хачатряна Артура Арменовича**
на тему: «Адміністративно-правові засади організації та функціонування
інституту почесних консулів іноземних держав в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Хачатряна Артура Арменовича порушує науково значущу та практично важливу проблему – правове регулювання інституту почесного консульства в системі дипломатичної служби України з позицій адміністративного права. У сучасних умовах, коли Україна активно розвиває багатовекторну міжнародну співпрацю, розширює функціональну присутність за кордоном через мережу почесних консулів, відсутність комплексного правового регулювання їх діяльності суттєво знижує ефективність зовнішньої політики та ускладнює захист прав громадян за межами держави.

Проблематика, піднята в дисертації, раніше не була предметом цілісного монографічного дослідження в українській адміністративно-правовій науці. Робота є логічним продовженням наукових досліджень у сфері публічного управління, консульського права, дипломатичної служби, та пов'язана з науковою темою, що реалізується на кафедрі адміністративного права в рамках комплексного вивчення трансформації публічного адміністрування в умовах євроінтеграції. Актуальність обраної теми зумовлена зростанням ролі публічної дипломатії, необхідністю гармонізації законодавства України з європейськими стандартами та запитом на оперативні, економічно ефективні канали міжнародного представництва.

Дисертація має безпосередньо зв'язок з відповідними науковими програмами, планами і темами, дослідження проведено у межах науково-дослідної роботи ЦДУ ім. В.Винниченка.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження Хачатряна Артура Арменовича відзначається високим рівнем обґрунтованості наукових положень, достовірністю висновків і прикладною значущістю запропонованих рекомендацій. Автор продемонстрував здатність здійснювати глибокий правовий аналіз, ґрунтуючись на системній роботі з вітчизняними та міжнародними нормативними актами, аналітичними матеріалами й науковими джерелами.

Важливим аспектом є те, що здобувач ґрунтовно застосував методологічний інструментарій, який включає загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукцію, дедукцію), спеціально-юридичні (формально-юридичний, логіко-нормативний, герменевтичний) та міждисциплінарні (порівняльно-правовий, системно-функціональний, історико-правовий). Це забезпечило глибину та комплексність підходу до вивчення об'єкта та предмета дослідження.

Особливої уваги заслуговує рівень проведеного порівняльного аналізу. У роботі детально зіставлено інституційні та процедурні особливості регулювання почесного консульства в низці європейських правових систем. Автор показав, що в більшості країн ЄС існують чіткі стандарти призначення почесних консулів, нормативно закріплені межі їхніх повноважень, системи публічного звітування, періодичної атестації, а також адміністративно-правові механізми дисциплінарної відповідальності. На цьому тлі діяльність почесних консулів в Україні регулюється вкрай фрагментарно – відсутній єдиний законодавчий акт, що визначав би правовий статус, порядок призначення, функціональне навантаження та підзвітність цих осіб.

На основі цього Хачатряном А.А. розроблено авторську концепцію адміністративно-правової моделі регулювання інституту почесного консульства в Україні. Ця модель включає, зокрема: чітке нормативне закріплення правового статусу почесного консула як публічно-правового

інституту; структуровану класифікацію його функцій (представницьких, сервісних, комунікаційних, правозахисних); механізми координації діяльності почесних консулів із МЗС України та іншими органами публічної влади; пропозицію щодо запровадження цифрової платформи для інтерактивної звітності та електронного реєстру почесних консулів; рекомендації щодо критеріїв добору, етичних стандартів, відповідальності та контролю.

Високий ступінь обґрунтованості положень дисертації зумовлений: комплексним охопленням проблематики; актуальністю джерельної бази; якісним теоретичним і нормативно-практичним аналізом; послідовністю методології; належною аргументацією авторських пропозицій.

Це дозволило здобувачеві отримати оригінальні результати, які мають значний науковий і практичний потенціал та можуть бути покладені в основу реформування системи публічної дипломатії України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження Хачатряна Артура Арменовича вирізняється цілісною авторською позицією щодо розуміння правової природи, призначення, функцій та інституційної ролі консульства в системі публічного управління і зовнішньополітичної діяльності держави. Наукова новизна одержаних результатів проявляється в низці положень і висновків, що мають оригінальний характер і формують нове наукове бачення предмета дослідження. Зокрема, в дисертації:

вперше сформульовано авторську концепцію адміністративно-правового регулювання інституту почесного консульства в Україні, яка включає правове визначення статусу почесного консула, чітку структуру функцій, визначення повноважень, критеріїв ефективності діяльності, підстав і процедур призначення та відкликання. У концепції запропоновано бачення почесного консульства не лише як елемента дипломатичного представництва, а як повноцінного інструменту публічної дипломатії в адміністративно-правовій системі;

обґрунтовано класифікацію функцій почесного консула у публічно-правовому вимірі, яка включає чотири функціональні блоки:

представницький, правозахисний та комунікаційний. Запропонована класифікація дозволяє оцінити ефективність консульської діяльності в розрізі цільових завдань і правових повноважень;

вперше розроблено нормативно-прикладну модель взаємодії почесного консула з органами публічної влади в Україні, що передбачає впровадження інструментів горизонтальної та вертикальної координації між МЗС, територіальними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. У цій моделі враховано необхідність створення спеціалізованого підрозділу в структурі МЗС для координації, моніторингу та навчання почесних консулів;

запропоновано алгоритм адміністративно-правового регулювання процедур призначення, діяльності, нагляду та підзвітності почесного консула, який охоплює: етапи добору кандидата, процедури погодження і акредитації, критерії відповідності, механізми контролю, формати звітності, підстави для припинення повноважень. Цей алгоритм розглядається як основа для проєкту спеціального Закону України «Про почесне консульство»;

висунуто низку пропозицій щодо законодавчого унормування цього інституту в Україні, зокрема щодо запровадження єдиного реєстру почесних консулів, створення нормативної бази для електронного документообігу та підзвітності, а також включення інституту почесних консулів до стратегії публічної дипломатії України як гнучкого інструменту «м'якої сили».

Наукова новизна дослідження полягає не лише в постановці актуального питання, а й у розробці цілісного нормативного і доктринального бачення інституту, який наразі в Україні не має комплексного правового забезпечення. Запропоновані автором підходи можуть бути покладені в основу подальшої нормотворчої роботи, організаційно-інституційного реформування дипломатичної служби та наукових досліджень у сфері адміністративного права, публічної дипломатії та міжнародного співробітництва.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У представленій на рецензування дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. Дисертаційна робота Хачатряна Артура Арменовича є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке відповідає всім вимогам, що висуваються до кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право». Зміст дисертації свідчить про високий рівень аналітичної, теоретичної та прикладної опрацювання теми.

У структурному плані робота логічно побудована: кожен розділ є логічним продовженням попереднього, містить внутрішнє структурування підрозділів, розділи послідовно розгортають науковий пошук від загальних теоретичних основ до конкретних прикладних пропозицій. Позитивним є також те, що здобувач не обмежується описом чинного стану, а виявляє критичний підхід до наявної нормативної бази, виокремлює існуючі правові прогалини та суперечності, дає обґрунтовані шляхи їхнього усунення.

Усі висновки у межах розділів належно підсумовують викладений матеріал, а загальні висновки системно інтегрують основні результати дисертації, мають завершений характер та повною мірою відповідають поставленій меті й завданням роботи. Здобувач не лише підсумував основні теоретичні положення, а й на їх основі сформулював прикладні пропозиції, що відзначаються актуальністю та потенціалом для практичного впровадження.

Дисертація супроводжується належним науковим апаратом. У списку використаних джерел відображено сучасний стан наукової думки, в тому числі посилання на роботи зарубіжних авторів та міжнародні нормативно-правові акти. Загалом дисертація відповідає всім вимогам до наукових праць цього рівня, зокрема в частині змістового наповнення, теоретичного обґрунтування, наукової новизни, прикладної цінності та належного технічного оформлення. Робота засвідчує високий рівень

підготовки дисертанта як дослідника, здатного до проведення самостійного комплексного правового дослідження та формулювання ефективних рішень для удосконалення правової системи України в міжнародно-правовій площині.

Дискусійні положення дисертації та зауваження. Дисертація Хачатряна А. А. справляє враження ґрунтовної та завершені наукової роботи, проте деякі положення дослідження викликають потребу у додатковому уточненні або містять потенціал для подальшої наукової дискусії. З огляду на складність тематики та міжгалузевий характер проблеми, окремі аспекти могли б бути розкриті детальніше.

1. У межах аналізу нормативно-правового забезпечення діяльності почесних консулів не розмежовано чітко сферу міжнародно-правового регулювання та національного адміністративно-правового регулювання, що створює певну логічну розмитість у трактуванні компетенції суб'єктів публічної адміністрації. Доцільно було б чіткіше розмежувати ці засади і конкретну практику національного регулювання, зосередивши увагу саме на адміністративно-правовому аспекті у внутрішньодержавному контексті.

2. У розділах, присвячених взаємодії почесних консулів з органами публічної влади, бракує глибшої інституційної деталізації процедур та форм співпраці, зокрема на рівні органів місцевого самоврядування та регіональних представництв МЗС України. В умовах децентралізації та зростання ролі локального рівня в імплементації зовнішньополітичних ініціатив цей аспект заслуговує на окреме висвітлення.

3. У низці положень, що стосуються пропозицій із цифровізації діяльності почесних консулів, висвітлено загальні ідеї щодо створення реєстрів, електронної звітності, платформ зв'язку, однак відсутні уточнення щодо правової природи таких інструментів, їх нормативного статусу та технічних механізмів впровадження. У подальших дослідженнях доцільно конкретизувати, які саме процедури мають бути переведені в цифрову форму та як це узгоджується з чинними нормами інформаційного права України.

Наведені зауваження мають конструктивний характер, не знижують наукового рівня дисертації та не ставлять під сумнів її наукову цінність і самостійність. Навпаки, вони вказують на потенціал подальшої розробки

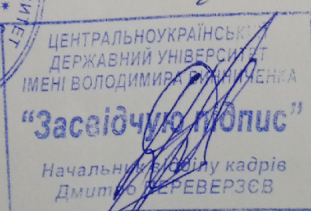
порушених у дисертації питань і є логічним продовженням авторського дослідницького інтересу.

Висновок. Дисертація Хачатряна Артура Арменовича на тему: «Адміністративно-правові засади організації та функціонування інституту почесних консулів іноземних держав в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, характеризується високим науково-теоретичним рівнем і містить нові обґрунтовані результати, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки адміністративного права. Наукова праця відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, та Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

Кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного
університету ім. В. Винниченка

Олена ОКОПНИК